

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-нин Дээди Советинин органы

1925 Чыла
Удмурттинге
1963 ч.
Январь
20
Воскресенье
№ 17 (5421).
Өртээ 2 көп,

Тайбың — кол чүве ол

«ПРАВДА» СОЛУННУҢ МУРНУКУ ЧҮҮЛҮ

«соок дайынын» чидигендерин күөп турар кижилер герман тайбын таарыштырылганын ол мырнай тодаргай болгаш малайлаадыг программаньга уурланып болур.

«Делегей Берлинге көрүп түр, делегей Берлинге дынап түр!» — солуннарда мындыг аттар делегей парлагаларынын армьнарындын сөөгү дүннере дүшпейт. Германиянын Социалисттик чангыс аай партиязынын VI съездинин ажылын делегейнин хөй-ниитинин аажок сонугурап турарын солуннардын өлкөсү, иччала-да тодаргай бижилгелери илеретип турар. Амгы үеде мыаар бүгү кажы төрөлгөттөнүң күчөткөй утланган.

Германиянын Социалисттик чангыс аай партиязынын VI съездининче мындаг кичээлгеини салып турарын ужуру болза, ол съезд герман нациянын салым-чолуна чүгө чүгүлө рөлюү ойнаар болгаш ааскежинини база депшлгенин херелденчек идеялары дөп, тайбын болгаш социализм дөш немец улустун демиселинге чүгө алдарыг үе-чада болуп турарында өвөс. Болгарианын, Венгриянын, Чехословакиянын болгаш Италиянын акы-лума партияларынын чөккө чаа болуп өрткөзөн съездилери-биле бир дем, ол съезд делегейни коммунисттик шуулганы шөһөрүгү болгаш берген.

Германиянын Социалисттик чангыс аай партиязынын Төп Комитетинин бири секретары эш Вальтер Ульбрихтинин илеткелин делегейнин хөй-ниитини улуг сонугура-биле уткан, ол илеткеде немец ажалчы-тараччынын баштайгы күрү-незинин чедиршиктерин ханызы-биле анализтөөнү, ГДР-ге социализмни тургузарын дозарынын, Европага болгаш бүгү делегейге тайбыны быжылаарынын программазын тодаргайлаан. Партиянын чангыс өштин болгаш сырый каттышканын, социализм тургузуушкуну калбартырынын программазын амдырага боттандырар талазы-биле немец коммунистерин болгаш республиказын бүгү ажалчы чонунун белегин съездинин ажалы, делегаттарнын чууга-лары илери-биле, бүтүрөдди-биле көргүзүп турар.

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиязынын төлөөлөрүнүн баштын, СЭКП ТК-нын Бирги Секретары эш Н. С. Хрущевтун чүве чуугаа-лаан бойулушуну болган. Оон утка талазы-биле ханы, тодаргай чуугазы ол дооран-на бүгү делегейнин хөй-ниитинини кичээлгенин төвүгө болуп берип, бүгү делегейге кайгамчык улуу-биле чыгылааны берген. Ол чуугада делегейнин амгы үедеги амдыралын болгаш делегейин ажалчынын база коммунисттик шимчээшкенин хөгүдүлгөдө амгы үедеги чадзын эргеп баураар, марксизм-ленинни өсүлгө, бүгү талазын бүтүрөдди-биле анализтөөнү.

Термодролуг дайынын болдурба-зындан өскө мидыг амдыралчы чу-гула болгаш боттуг соруглаар ам-гы үеде бүгү делегейин улустары-нын мурнуна чок. Делегейин ком-мунисттик болгаш ажалчы шим-чээшкени болза тайбынын камгала-рынча калбак улус массалары чедиршикни-биле эвилелден шыдаар, делегей реакциянын агрессии бо-ддаларын үе шаварына да масса-ларны мобилизаастап шыдаар амгы үедеги кучүлүг күжү болуп турар. Коммунизм болза термодролуг ха-лаптан делегейин ам-тышын ап турар. коммунистер — тайбынниң өй-не туруштугу, шийтирилг болгаш чайгылым чок камгалакчылары-дыр дээрин кижэ төрөлгөтөн күрү-дө улус тодаргайы-биле медегер би-лип турар. Улустарнын медегерлик коммунизм болгаш тайбын чангыс чүгү болуп каттышкан.

Тайбын камгалаары дөш, тай-бын кожа-хөлбөз догунаашканын принципини тилелгези дөш демисел болза, оран делегейге социализм-ни тилелгези дөш ажалчы ан-гынын, бүгү ажалчы чонунун революстү демисели-биле хан-дам-ырындан тулдуш болуп турар болгаш олар арасында сырый хол-баалык. Эш Н. С. Хрущевтун чууга-лааны болза: «Бистин үеисте бай-дал нандыгыл дөрге, тайбын дөш демисел социализм дөш демиселин эм чүгүлө негелдөш болу берген. Ажалчынын амгынын революстуг шим-чээшкенин, национал-хосталгалыг шимчээшкенин чангыс-дөш айты-рынын амгы үеде тайбын дөш, деле-гейин термодролуг дайынын бол-дурбазы дөш демисел биле холбаз чока көрүшчө болбас».

Тайбын кожа-хөлбөз догунаары-нын ленинчи принциви—бо дөрге Совет Эвилелинин Коммунисттик партиязынын болгаш марксизм-ленин-чи өскө-дөш партияларын даштык-политиказынын чынине шугуу, ол дөрге бүгү социалисттик күрүлө-рини түгү, бүгү улустарнын күзөлдө өйч соруглаары-дыр. Харын моон ужурунда яны-бүрү сонал тургу-зуугу күрүлөрини тайбын кожа-хөлбөз догунаашканын быжыла-арычче, капитализм-биле социализм экономикалык чарыкын калбар-тырыче болгаш ол илдиг байлага коммунизмни тилелгезини ханды-рычыче улаанышканын делегейин коммунисттик шимчээшкенин көстүп көрөөн хандыкчылык күш бол-дуруп, оң талазынче өш калбак массаны хаара түдүп турар.

Тайбынын болгаш социализмни күштеринин өсүп турар салдары, тайбын кожа-хөлбөз догунаашканы-нын политиказынын мерген утаан-ын болгаш боттуг болза кижэ тө-рөлгөттөн хуу-салымнын дугайында айтырыг шийтирилгенин

турган өрткөн чылдын октябрын-дуурээзинин күннереде база катан бандыктаткан. Бир өвөс ол хүннереде Кариб далайнын районуна-га дайынын оду кыва берген болза, Чер бөмбүрөө термодролуг өрттүн чабылжы-биле саада чокка кыва берген турар ийик дээрли угаазыла-дыг кижэ бүтүзүгө тодаргай болгай. Куба улустун күженишиктеринин, Совет Эвилелинин болгаш соци-ализмни өскө-дөш чурттарынын база өскө-дөш демократтыг, антиимпери-алисттик күштерин күженишиктеринин түндөлинде америк импери-ализмниң агрессии бөдүктери аткаар-лап, Кубага калдарындан айтаар дугайында хөйүнү мурнуна меде-гер ужурга таварышкан. Кариб да-лайын районуна болушкунуларын түндөлинде тайбын кожа-хөлбөз до-гунаашканын эргежок чүгүлө-лөш медегер-биле кажы төрөлгөтөн улам сириккен.

Бүгүн тайбын дөш демисежири— ол дөрге чөсөгөдөнүшкенин бүгү-ниити болгаш бүрү дүжүрери, ял-ролуг шенелелери сөксайры дөш, герман айтырыгын тайбын таарыштырын шийтирилгери дөш демисежири-дыр. Бир өвөс улустар делегейин бүгү кризисинден ушугунаш, өскө, улам айымдыг болгаш ажалчы өрткөү болза берге кризиске кирбес дээр болза, герман айтырыгын шийтирилгери тулунага чедирери эргежок чүгүлө. Германия-биле тайбынны керээзинге ат сал-дыры дөрге Европага байлаамы экижерден, делегейин ийги дугайында артышкыныларын уту-каарычче, тайбын кожа-хөлбөз до-гунаашканын улам быжыг үндө-рини тургузарычыче өркү өл-дүр.

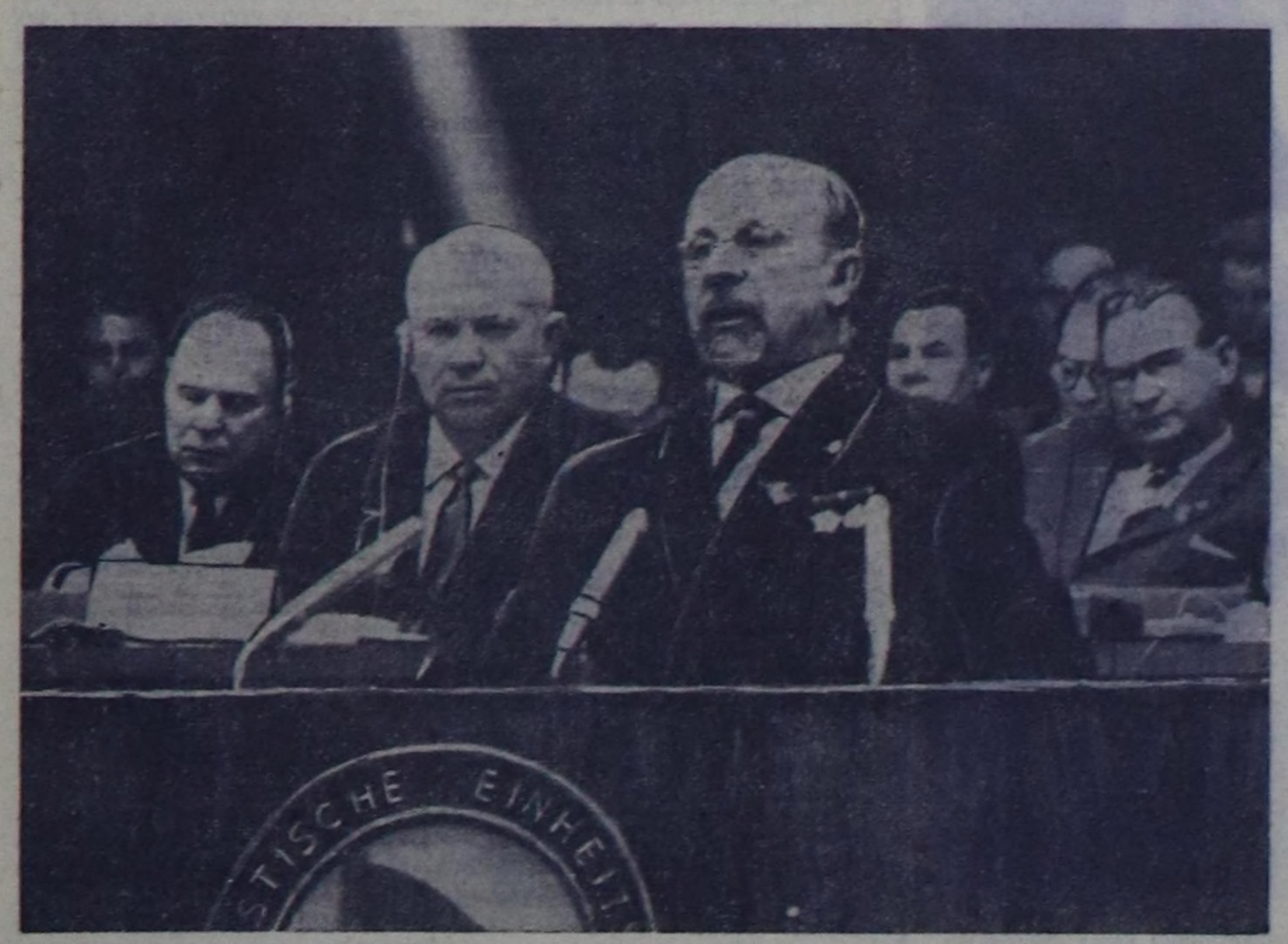
Ий герман күрүлөлдө-биле азы оларын бирөөн-биле тайбынны керээзинге ат салдырган тураан дээрлик социалисттик чурттар чөп-шөрежиш турар. Тайбын таарыш-тырылганын үезинде Барын Бер-линге хостуг хоорай болуп аргени тышсырын олар санаалдап турар. Ол хоорайнын херээнге холгаарла-ыны эй-не идегедиг магадылалын, Барын Берлиннин чонунга оң бо-дунга таажыр илдиг социал-поли-тиктик тургузуугу хостуг шийип аларынын магадылалын бээрине коммунисттик чурттар белек. Ол ма-гадылаарынын магадылаачкызы — Каттышкан Нацпалар Организациязы болуп ужураут. Оон ийик Барын Берлинге чогуур үени дүргүзүндө КНУ-нуг туугун ада-биле даштык ширегер турар дээрлик со-циализмни чурттары база чөпшө-рөп турар.

Чүгө делегейин дүжүкүрүлүг чорун хөвөө артыгарын болгаш шыдаар.

Делегейин социалисттик система-зы делегей хөгүдүлгөдө шийтир-лик фактору болуп берип, коммуни-стик шимчээшкөн амгы үедеги өйчө салдарыг политикалык күжү бо-лу берген бистин бо үеисте бүгү кижэ төрөлгөттөн хуу-салымны социализм чурттарынын чангыс эл-тик болуру, делегейин коммунисттик болгаш ажалчы шимчээшкенин күчүлүг сырый каттыжышкынын онза чүгүлө ужуру-лузалыг болуп турар.

Марксизм-ленинизмдин болгаш пролетаржы интернационализмдин принциптеринге үндөшлөш соци-алисттик чурттарын өндүрүлүг дем каттыжышкынын, бүгү делегейин коммунисттик база ажалчы шимчээшкенин дем каттыжышкы-газынын чангыс өйчө болгаш сырый каттыжышкынын улам ийик бы-жылаарынын дугайында сагыш са-лымшкыны-биле эш Н. С. Хрущев-тун чуугазы эгеинден түчүзүгө чедир сириккен. «Марксизм-лени-низмге үндөшлөш делегей комму-низмнин хүрээленин чангыс элтик болуру—бо дөрге бистин партия-ыныкы ыдыктыгын ыдыктыгы-дыр, ыччангаш ону быжылаарына кү-нүвүс харамнамас бис»,—деп, Гер-маниянын Социалисттик чангыс аай партиязынын съездинин илери-ден эш Н. С. Хрущев чуугалаан. Ол өскөстө—тайбынны, депшлгенин болгаш кижини угаазылаанын тилелгезин херээ дөш социализм-тик лагеринин, акы-лума бүгү-дө партияларын болгаш антиимпе-риалисттик фронтун бүгү күштери-нин чангыс өйчө болгаш сырый каттыжышкынын быжылаар ду-гайында бүгү совет коммунистерин, бистин күчүлүг Төрөон чуртуу-стун бүгү ажалчы чонунун быжыг база чайгылым чок күзели илереттинген.

Делегейин коммунисттик шим-чээшкени кайгамчыктыг тилелгезин чедип алган. Оон мында болган ужуру болза болуун демисели-нин бүгү-дө чадарыгы ол шим-чээшкени марксизм-ленинизмдин ту-гунга шимчэ болуун ыдыктыгы-биле камгалап, ол тилелгедиг өөр-өдиги болуун бүгү ажал-чорудула-ына удурулга болдуруп турганын-да болду-дур. Өндүрүлүг тилелгези-бес ол өөрөдигин туугун ада-биле делегейин коммунисттик шим-чээшкенин тайбын, социализм бол-гаш коммунизм тургузары дөш марксизм-ленинизмдин идеяларын тилелгези дөш демиселе улам чаа-чаа тилелгелери чедип ап шыдаар.



Январьның 15-те ГДР-нин найысылалы Берлинге Вернер Зееленбиндер аттыг спорт Ордунун залына Германиянын Социалисттик чангыс аай партиязынын VI съездини ажиттыган. Индире—ГСЧП ТК-нын бири секретары Вальтер Ульбрихт.

Фото СЭТА-нын тускай корреспонденти В. ЕГОРОВТУУ.

(Фототелеграф-биле хүлээп алган).

АКЫ-ДУҢМАЛЫШКЫ НАЙЫРАЛ

БЕРЛИН. (СЭТА). Н. С. Хрущев биле Н. В. Подгорный олар Общественный телевидение элетро-ника заводунун коллективине аалдап чораш. Оларны ГСЧП ТК-нын Политбюро кежигуну А. Нейман болгаш ГСЧП ТК-нын Политбюро кежигуну кандидат, ГСЧП-тин Берлин округ комитетинин бири секретары П. Фернер үдөп чораш.

Партия организациязынын секретары Э. Кубе, ажалчы херээкче Э. Винтерштейн болгаш кол техно-лог К. Киршке олар аалчыларга байыр чедирген.

Бүдүрүгөндө алды мүн кижилек коллектив Н. С. Хрущевту болгаш Н. В. Подгорныйн чыгып, акы-дуумалыкы өсү-биле хүлээп алган. Элең каш пектерин көргөн соонда заводтун клубуна митинг болган.

Н. С. Хрущев бохуну чуугазына чыгып болгаш хүндүлөчөк хүлөөп алышкын дөш берип ажалчы-нарга өөрүп чедирген. Заводтун коллективине ол тураскаалдыг белекти—В. И. Ленинни скульптурлуг портретин берген.

СОҢГУЛДАГА ЧЕДИИШКИНИГ УЖУРАЖЫР ДЭЭШ

1963 чылдын март 3-те Россия Федерациязынын Дээди Советинге болгаш ажалчы чоннар депутаттарынын край, область, округ, район, хоорай, көлдө болгаш суур Советтеринге соңгулда чорудар дугайында РСФСР-нин Дээди Советинин Президиумунуң база республиканын чер-чер Советтеринге соңгулда чорудар дугайында Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунуң Чарыктары чөккө чаа чараттыгылаан.

Хуралдарыга болгаш тайбылор ажалдарын чорудулаагында кылган чонун шугуучулдыг саналдарын өөрөшпө көр талазы-биле чер-чер Советтеринин мурнуна улуг соругла салдыган. Соңгула кампа-ниязынын бүгү дүргүндө чонун берген саналдарын бүтүрүп, оларын түнөөр ажалчы Советтерин, оларын хөй-ниити организацияларын ажалчыларын кичээл-гейин утландырар херек.

Советтерин бүгү ниитини масса-дыг организациялары, миллион-мил-дон кижилерин хөй-ниитичи ажал-чорудулаанын школары бол-дур соруглаан айткан партиянын төөгүлү ХХП съездинин сөөлүнө бир-де дугаарда болуп эртер бо соң-гулданы бүгү совет кижилер-биле бир дөмөй бистин республиканын ажалчы чоннары коммунисттик тур-гузуушкунга улуг чедиршиктер-биле уткуп туралар. Олар улөтүрүп продукциянын бүдүрүп үндүренин хемчөөлүн эргек чылын элөөн у-гаттырган, тараа, эт, сүт, дүк бү-дүрер болгаш ол продуктуларын кү-рүнеге садар талазы-биле хүлээ-гелери чедиршиктерин күсүткөн.

Бистин Советтеринин куус-комнары соңгулданын техниктик белектерин тодаргай организа-стаар, Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунуң багылааны, республиканын «Чер-чер Советтерин-ге соңгулда дугайында» Дүрүмү лакаждар чорукту болдурбайн, оон негелделерин шыгыны сагып бот-тандырар хүлээлгелер. Амгы үеде брошюра кылдыр тыва, орус ыл-дар кырынга парлааш, чер-черге таралып чоруккан ол документи-н бүгү чонга калбаз-биле танышты-рыны хандырамы чүгүлө.

Совет демократияны улам ийик хөгүдүрүп, күрүнеи эргелеп баш-варар херекке массаларын калбаз-биле кийриштирерин хандырар ужу-ругу ам болуп соңгулданын органи-зациястыг белектер ажалдарына чо-нуун бүгү кезектери эй-не калба-биле кийриш туралар. Республиканын хоорайларында, районнарында болгаш көздө черлеринде соңгулда комиссияларына депшидиге хурал-дары эгелөөн, ол комиссияларга бот-тарын мун-мун төлөөлөкчелерин ажалчы чоннар депшидип турар. Де-путаттарга кандидаттар депшидиге-линин, кандидаттар-биле ужура-жылганын хуралдары база бол-дулар.

Россия федерациязында болгаш оон иштинде бистин республикада эгелөөн соңгулда кампаниянын чорудулаанын ам округ болгаш уаасток соңгулда комиссияларын составына депшидигелер болур. Комиссияларга боттарынын эй эки төлөөлөкчелерин депшилерин ший-тирилээр ажалчы чоннарын ол ху-ралдары Советтерин куускомнары организас талазы-биле бедик ден-велге белектер эртирер ужураут.

Соңгулда мурунун политика-лык кампания массанын күш-ажал-чы идекейин база бедиктеп турар. Өвүрүң «Кымыл тук», «Коммунизм

Соңгулдага белектер

РСФСР-нин Дээди Советинге болгаш ажалчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге соң-гулдага белектер ажалдары уааст-туу каттышкан Тес-Хем районун бүгү деписарында калбарган. Район Советинин куускому бо соңгулда кампаниязында районга ажалдар соңгулда округтарынын болгаш соңгулда уаастоктарынын санын тодараткан. Район Советинге 75 соңгулда округтары тургуздуар. Оон иштинде ыраккы Тере-Хем—8, Зринге—30, Тес-Хемге—37 округ-тар ажалдар. Районга 13 соңгулда уаастоктары тургуздуары көр-дүнгөн. Амгы хүннере районун соңгу-лда комиссиязынын составын ажал-чы чонун хуралдарындан, партия,

Совхозтан үш медээ

«УТКА 25 чыла» совхозтун хөй-жүзү Н. Даспак эргек чылын 100 хойдан 97 хураганны меңди ап, хөй бүрүзүндө 2,4 кг дүктү кыр-гып алган. Эрткен күзүн Ак-Тургу суурга болуп эрткен совхозтун малчынарын хураалына СЭКП-нин ноябрь Пленумунун шийтирил-гени амдыралга боттандырарын чуугалаашып турар, мурнакчы мал-чынын сөс ап чүве чуугалааш, мур-нуу үеде чедип алган чедиршик-терин улам быжылаашаан, бо чы-лын кадарган малын меңди чыл ажалчып, 100 баш хойдан 100 ху-раганын камгалап алырын хүлээ-ген.

Хөйжүзү алган хүлээлгези ажал-херектен карышпайн турар. Ам оон кодонда 456 баш төрүүр хөй бар. Хөйүн чыгы семиртилге-ли эки эртирер, кышкы үеде олар-бездирин чөп ажылап, неме-де чегерилгезин шын таарыштыр-ганын баш бүрүзү хүр кыш ажал-чып турар. Малчынын кадарган хөй бо хүн-нере бөдү-биле оолдан эгелээр. Чоокку үеде төрөөн 176 баш хөй-үнү хураганнары эки дөргүп турар. Төрөөн хөй бүрүзү тускай кажага үскөш, көк ситен-биле тургузу чег-терип турар. Хөйүн чаш төлүн меңди ап, дөрүктүр азыраар ажал-га идепкейлик кийрип турар дуа-лакчы эштер Лукар биле Самбууну кымык ажал-чын демделейин барып болбас. Төрүүр хөй бүрүзү меңди олодашып, семис-шырак кыш ажалчып алыр дөш эш Даспак улам күженишиктерин ажылап турар.

Улуг-Хем районда «УТКА 25 чыла» совхозтун Ак-Тургу салба-рында коммунист К. Машпадырга баштагкан тулуг бригаданын

ажалчынары мөш белектеринче чыа эгезинде организацияны кирген. Бригада бо чылын 3000 кубометр тулуг мөш белектер планныг. Мөш кезеринин 18 кижилек эвен-озу январь 13-ке чедир 390 кубо-метр мөштү белектер, а 5 шамак-тыг сөөртүкчүлөр эвенозу 205 кубометр эрги, чаа мөштү ажык чер-же үндүр сөөрткөн.

Монгуш Көк-оол ол-ла совхозтун Ак-Тургу салбырында хөйжү. Ол эр-кен ажал-агы чылында болуна ал-ган социалисттик хүлээлгези чеди-шиктерин күсүткөн. Хөйжү кыштак-лаашкына эки белектерденгенден, малдын азырал ажаалдааны эки чо-рудуп турарында анаа быжылаан бир кодан хөй эки кыш ажал-чып турар. Хөйжунун кодонда хөйлар оол-дал турар. Ында чаа төртүтүнгөн 231 хураганнар эки дөргүп турар.

Хөйжү М. Көк-оол дуржулааны эки малдын болуру-биле калы хөй-ниитини ажалчыга база илөккөй-лик кийрип турар. Ол Ак-Тургу сал-бырында партия организациязынын бөрө кежигуну, көздө Советтин ле-путады, агитатор. Амгы үеде эш Көк-оол СЭКП ТК-нын ноябрь Пленумун болгаш ССРЗ-нин Дээди Советинин баш РСФСР-нин Дээди Советинин сессияларын мате-риалдарын малчынарга таныштырып ту-рар.

БИСТИН КОЖАВЫСТА



Ленанын оорууна 300 миллион кубометр хире үениг мөштөр бар болуп турар. Сибириниң улуг хеминиң мөш байлактарын шөгүдөп алары-биле Иркутск областа мөш белектерин «Ленале» деп чаа комбинация тургускан. Техниканы өйчө-не чаа чөлдөри-биле дериттинген, күчүлүг 13 будурагелер оң составында кийрип турар, оларнын каймык-даа чыда 200—220 муң кубометр мөштү белектер болур.

ЧУРУКТА: Каймоновтун мөш ажал-агында мөштөрүн дүңкө ээлчегде чүдүрү турары.

Фото М. МИНЕВТИН. СЭТА-ның фотокорреспонденти.

Соңгулдага белектер

комсомол болгаш хөй-ниити органи-зацияларын, бүдүрүлө коллек-тивтеринде депшидип турар. Райло коллективинде бүдүрүлгенин ша-лыкчызы, даараныр мастерская коммунист күш-ажыл бригаданын бригадир Тамира Долгар, «Чо-дурга» колхозтан ясли-сад эргелек-чи, идепкейлик хөй-ниитичи Наталья Шулу-Мадыр, Зринин ажалчылары Зөл Янза олар районун соңгулда комиссиязы-нын составына депшидиргенер.

Соңгулда кампаниянын үезинде ажалчы чонун ортузунга чорудар политикалык болгаш культура-масса-лыг ажалдарын план-графиктин партия комитет болгаш райкуус-комуну культура кидизи ажалдан

Делегейин арга-ыяш байлаа-ның уштуң бир кезин бистин чурту-вуска онаажып турар. «Ноган ал-дыннын» курлавыларын көвүдө-лери дөш партия болгаш чакатын удурулааны-биле чорудуп турар ажалдарын механизастаар соругла-тык кылган чаа машиналарын «Ыяш үлетпүр» павильонун зал-ларында көрүп болур. Олардан ан-гызы мөш ажалчыг хеминиң ужу-ру-дузанын, мөш олдуругунуң чаа аргаларын көргүзүп турар чаа чуулар бар.

КУЛЬТИВАТОР. Ону чаа олурткан хаданын хөрүзүн чыкчадарына болгаш сугатарына ажылап турар. Культиватор «ХТЗ-7» деп тракт-ор сөөртүп чордө ажалдар бол-гаш ыяштарынын үредир чоруун болдурбас. Ылдыг агрегаттын бү-дүрүкчүлүгү ол ажалдары хол-биле кылдырындан өз катар аргыч.

ПРОПАГАНДИСТ БОЛГАШ ООҢ КАРТОЧКАЗЫ

СЭКП-нин Тес-Хем парткомунун чаманда политикат чырымышкын дайындагы библиотечказы политикат чырымышкын болгумеринин дынакчыларынга болгаш пропаганда-дистерге эргежок чутула литература-лар-биде эки хандыртырган. Ол бажынын делген номчула азы чылг, тырык болгаш арыт-шевер. Ила-да уруг баштыкчылар К. Маркстын, Ф. Энгельстын болгаш В. И. Ленин-нин чогаалдары, СЭКП-нин төөгү (орус, тыва дылдарда), партиянын съездилеринин, пленумнарыннын материалдары болгаш өске-даа политикат, экономикактиг номнар, ура-тешеч чогаалдар литературалары ды-ка хөй.

Библиотекага Москвадан чорудуп берип турар чаа литератураларнын кырынга немей, 1962 чылда ном са-дындан орус, тыва дылдарда хөй сааныг литератураларны база салып алган.

Библиотеканын эжик кастынында бичини стол кырында карточкада номчузуларнын ном алганын бижип турар карточкалары бар болду. Шы-нап-ла кым хөйну номчуп, ылангыя пропагандадистер, лекторлар, агитатор-лардан кым өң хөй литература ажыг-лап турарын деп атытырг согуурга-чыг аларды.

Карточкаларын алфавит барымда-лап тургусканын өзүгөр көөрүмге таныштын кижилер болгаш пропаган-дистер-даа ында бар болган. Оларда кымнар, чүгү номчуп турары чаг-гаар-ла мени согуургады берди. Кырнар хөйну номчуп турарын өң кылдыг-даа немедде, кылдыда чокка сөгүлө берген. Илалг кижилер өзөшн өзөс болган.

Пропагандадистер Ниман Тараачын, Николай Балы-Суур, Чооду Биче-оол, М. Мянчейма болгаш өске-даа эш-тер өзөн хөй литератураларын ап турар болган номчуп дооскан, ду-жааган болду. Ол ышкыш, библиоте-карынын бадыткап турары-биле алыр-га, эштер С. Нурзат, Ш. Себен олар уругтуу алаа каап, номчула кылып турар болдулар.

Азы үгөннеринин аразында азык башкы болгаш Чыргалаанды сес чыл школында философия өөренип йргүмүнү пропагандадистер эш Ниман Иргитович Тараачынны номчуп турар литературалары солун. Ол ийи чур-пропагандадистер, эрген чымыл ол-ла школага СЭКП-нин төөгүзүн өөренип белгүмүн дурдуп турган. 1962—1963 өөрдөлгө чылдында башкылар-нын күзеленин өзүгөр философияны өөренип өгөшөн. Анык пропаган-дист бодунун билини бедидип, маркс-енин-ленинниин литератураларын хөйну номчутуун четтигин турары ылден.

Эш Тараачынны библиотечкада № 5 карточказы бар:

- В. И. Ленин—Апрель тезистери,
- К. Маркс, Ф. Энгельс—Коммунист-тиг партияныг Маппфези,
- К. Маркс, Ф. Энгельс—Шилип ал-

Танымас кизи ховар

Галина Степановна Турецкина эмчи-нин дээди сургуулун доозуп ал-ла Тес-Хем районун төвүнде эмелгеге каап ажылдай берген. Оон бээр ам чыл эрген. Анык эмчи гинеколог кезде чоң ортузунга ырач фермалар-га, бригадаларга барып, гинекология болгаш профилактика талазы-биле танымакча ажылдарын чорудуп тур-ган. Кадыр-берт-даа, ырач-узак-да терлерде малчынар доктаамал азы-чын ам өөрүшкүд-биле мактап, чугаалажыр аларганнар.

«Астыг-даа бол, чадаг-даа бед аалдарга чоруп эмчи»—дизирлар. Шынап-ла Галина Степановна 100 ажыг километр черде О. Шынаа.

Тываныг хөгжүм-шия театрынын сценарийна хөй чыяларын дургу-зунда улаштыр үнүп турар, көрү-чүлериң согуургады каалап ап, хайныктырган, РСФСР-нин алдарыг артисти, драматург Виктор Шогжапо-вич Көк-оол «Самбажык» деп шин-ни бижип дооскаштын театрда ду-жааган. Ол шин ылым араттарын дарлап, оларын каржы-лерзини-биле шаажылап турган чурп иштинин фео-далдарынга болгаш даштыкы эж-екчиликтерге уаур тура хаалышкынын көдүрүп үндүргөн Алаан-маалдарлар-нын эрес-адам денемсинин дуга-йын көргүзүп турар.

Шинде болушкун 1883—1885 чы-ларда үези, Виктор Шогжапоов ол шинин 1942 чылдан өгөдөл чогаалды өгөзөштин 1962 чылда дооскан.

Моон алаанда «Самбажык» деп шининиң эң соолуг алдыгы көргү-зүүн парладымыс.

Ийи көрсүзүг хөвээр, ындыг бол-за-даа өңү-шөөзүг болгаш бар-ла-кыштар шүптү бооларын база кыл бажында бижктер ширеп алган, каш минутадан чүр болуп ирэн дээш ышкыш бадылдап.

САМБАЖЫК: Бүгүдө! Бээр дык-паянар, Бисте шүптү чүве бергедеп турар, ижер-чир аш-чөм, кедей наик-хеп дээш хамык чүве бергедеп келген. Байларын болгаш дүжүмет-терини малын бар шаа-биле чеспек-ленип алган кижилер манап, каала-рып, аал коландыдан ундүрбестеп туруп берген-дир. Дажыма сулгар-ның чоруп чүр бооп кээр эвес...

КОМБУЛДАЙ: (Белек черден): Ой, акым, Самба, Белек шаап олур! **ХӨЙДЕН:** Кайда, ыракта бе, эш-тин-дир бе? **КОМБУЛДАЙ:** Чок, чаксаан-дыр, ой, халак, ады ужул каапты! **САМБАЖЫК:** Ужуп хаапты че? (Бою база Комбулдайге бар чы-лар). **КОМБУЛДАЙ:** Ам бээр шаап олур. Чоң кончук далжарык ол ир-гит, бир-ле чүве болган болгай аан. **САМБАЖЫК:** (Белек черге чүрп келеш): Ам кайда балды? А-а, бо келди! Бээр, ою, бээр! (Белек маң-бине чөпкө келер). **БЕЛЕК:** Менди-ле тур силер бе? **САМБАЖЫК:** Менди-ле, че, чүд, думнам? Чүр бооп тур силер? Дажыма кайда?

БЕЛЕК: Өгөдөл дарганын тузуп алдым! Ам...

САМБАЖЫК: Токтуу бе? Ой, ээр-лерини, ой, кайгалдарымы! Ком-

НОРМАЗЫН АЖЫР КҮҮСЕДИП ТУРАР



РСФСР-ниң Дээди Советинге болгаш чер-чер Советтеринге согула хуну чокушулаи тудум-на, ол хуну эжи куш-ажымчы белектер-биле ужуражыр дээн. Уугу-Хем кизи үстүрүг ажыл-агымчы-ның Сиксты-Хемде маш белектер үстүрүг коллективин улам күжүрүлүп ажылдап, бригадалар аразында социалыг чарышты улам калбартып, продукцияныг бот-үезини чингедир дээш демиселди күштелдирип турар.

Участоктун муракчы тракторчизи Ф. С. Чернов социалыг чарышка илпейкейип киржип, «ДТ-40» деп трактор-биле хун нормазын өзүгөр 40 кубометр ышты сөөртүп турган, хун бүрүде 45—50 кубометр ышты арыгдан үндүр сөөртүп турар.

ЧУРУКТА: Ф. С. Чернов.

Фотозу В. Лутковтуу.

Чаа чедишкINNERЖЕ

Коммунизмниг калбак тургузуш-кунуун үезинде хөй-инитиниң чөвү-лелери болгаш инспекциалары, штаттан дашкаар килдистер, инспек-торларын болгаш инструменторларын бөлүктери, тускай ажылдыг ызы-бүр комиссарлар күрүенин эргелер башкарыныг чугула рольду ойнар турар. Райлүкүсмоннарын чынында тургустууган хөй-инитиниң сан-хөө чөвүлелери сан-хөө органнын ажылыга улуг дузаны чедирип турар аларган.

Өвүр райлүкүсмонун чанында 20 кизи составтыг хөй-инитиниң сан-хөө чөвүлелери (даргазы райпап дар-газы эш Илбөвө) эки ажылдап тур-гар. Сан-хөө чөвүлелерин кижигүн, «Коммунизмче орук» колхозтун буга-галтер-экономизи эш Маадыр-оол-ла районун «Кымыл тук» кол-хозунун сан-хөө ажыл-чорудулганын хыяп көргөш, 60 кг автудай болгаш автомашиналарнын артык кезекте-рини колхоз даргазы эш Седенин хун килдирген улуг өрөк-биле са-луу ап, ол чорукка колхозтун көргө-гизинден 57 рубль 90 копейка болу-ну кара-туурында чыгарышкын илереткен. Чөвүлелдин база бир кижигүн, «Коммунизмче орук» кол-хозтун бугалтери эш Генатуян «Торгалым» колхозтун сан-хөө ажыл-кымып көргөш, айда 65 рубль шалдыгын үгөткөчкити штаттан да-шкаар ажылдаштып турганын илерет-кен. Колхозтун бугалтериянында 6 кизи ажылдап турар-даа болза, он сан-хөө үгөдөл багай тургустууган.

Амгы үезде сан-хөө чөвүлелерини кижигүнери эштер Ховалыг, Сулдый

Хөй-инитиниң өгөзөшкенин моон сонгаар улам-на дегкин. Көгүлдерин дугайында айтырыгын күрүнө албан черлеринин ажылдакчылары-нын профивиле обкому пленума чугаалажып көргөн. Эң азы ажыл-дуг хөй-инити чөвүлелеринин, штаттан дашкаар инспекторлар-нын, ревизорларын дуржулаганын каала-биле нелтередир хемгелерин алмыр сан-хөө органнын плек-нум сүмөлөөн.

В. ЧЫПКИН,
Сан министрствотунуң улуг экономизи.

САМБАЖЫК

(Алдыгы көргүзүг)

гар-Дааны тузуп алганмысча ил-чаарда харын кады аалдарымысча чынар бис.

МУНДУРГУ: мен ам кады чоруу-рун күзеп тур мен.

САМБАЖЫК: Ам уздаа талаар, ам харын шаап кирериче белекте-нин турар херек! Че, ам хаавт!

БЕЛЕК: ындаг-дыр, акым, сен Мунадуру, далашпа, мен сени чаны-мда кылдыр сактып чорай мен аан!

МУНДУРГУ: Ханыг соода болур деп турда, калчак калак-биле холу-ор деп алган олурар боор, чүгө эр улус өзөжинил, көрүжөк улус өжөн чок эвес, мен база-ла өжүнү итээр-рин күзеп тур мен.

БЕЛЕК: Мен чанында тур шык-ажым чүл, ол кымын өжөнүн итээр-гөн-бол чүвөлү? Че, че, сарым, кон-бак чүве болза, бо акцинын чугаалын динна. Мен доосан шаап кээр мен. Манап турар сен!

САМБАЖЫК: Ам-на чүвениң бай-далын билеп каттым, ажырбас, дуй-малар, кезезде кады чоруур силер.

МУНДУРГУ: ындаг-дыр, акым. Мен база-ла бүгү чоңун аздаан-өжөнүн силерлер-биле бир домей итээрин күзээр мен.

САМБАЖЫК: Ол чөп-тур харын, ындаг болза-даа алаан-өжүн кез-дээде уугубус деп билер херек, чүгө-ле бо төрөни солган соода каян-бир шагда алаан-өжүн сүржүр чө-рүк чок төрө туруп күзү каалавас. Боңу чүгө улус эвес эгези-дир. Че, думалар, мен барып эш-өргө беле-турарин сагындырып чугаалап кайын, сен далажыр сен, думнам. (Унүп-тер).

Республиканың чогаалчыларының съездизинге уткуштур

Сергей Пюрбюнүн чаа шүлуктери

ЛЕНИННИҢ ШЫНЫ

Ийи дайын ыйбазындан Ие-чуртту күчү кирип иедүргөн бис. Амыр-дыш чок, улуг ишче Аас-кежиниң чечетелдир бүдүргөн бис. Демир кудуп, тараа тарып, Шылагзынган, ыстаан чүстү хере көстүп, Доривисти чөдүп тура, Шындан өсө чажым долук сагымнаа бис. ыччалза-даа, үр-даа болбан, Сагыныма сорбуланып артып калган Ырмакынчыг чылар чөраан. Шагыни холу чидир сыйбап, элер ыйнаан. Кертун багай өведемонтар Адазын-даа, хунун бодап, салып чиптер, Хопчу, чашпаа

өведемонтар Арга-биле албан-дужаал бажын төсөр. Адыр-гантын адымындан Антыг кижик дуне, хундус, коргуп сестир, Өкпээр-гектин өжөнниден, Өснерликчи, хоралачы, дайын диртир. Дурум чоңка, нугүлдөдип, Хайыралыг хосталгазын өскунган хөй, Дуржик холга шаамыладып, Кадын, күжүн, чалык өйүн чидирген хөй. Ыччалза-даа үнези чок Ынча көвей, ногаралдар аразында Надыг-берге этап өттүр Мара чангыс эртинезин нампап чөраан: Тыныш ышнаш,

ботта тулуш Дын-на чангыс ынанымын өскунмааннар,— Ленинге хажыш диве Иделелин, бүүрелин чидирбээннер. Чырык хуну булут доспас. Чуртум кырын Ленин хуну чырыткылаан. Шынын, чөпту нугүл баспас. Чуртталгамын Ленин шыны дорттап углаан. Чөнүп каар мен. Кызыл хунда Узун назым шагы төнер, ыччан бөжин Сөөлгү катап тынарыма, Улуг шыныны — Ленинни адал наар мен.

МИНИИШКЕН

Чонумга ам мону миннип сөгөвезеңе, Чогаалчы боор, шыныны бижир арган бар бе? Эртнен чүве хамаан бе деп бодавадым, Эчис оруум, чаа шүлүүм ычвар шинтти. Хоор чоңга чүрээр сөзү — шүлүүм, ырын

Ычангаштың бөгүн база бодап ор мен! Ынан чуртум кырын дургаар имирертир Сталинның хөлөгези дуглап чорду. Коммунизм улуг оруун өскүз баспайн, Бурунгаарлап олурган бис. Ыччалза-даа, Бурун ышкыш, Сталинга чүдүп, тейлеп, Хостуг угаан, чалакчы күш тыргым чорду. Маадыр чоңум демиселин, тилептезин, Партияның улуг күжүн, алдар-адын Чангыс кизи —

Сталинның ачызы деп, Чандыр угаан, алгап-көзөп, теңип чөрдүм.— Эчис оруум, чаа шүлүүм бодап ора, Эргин чоңум баарыга миннип тур мен: Чогаалчың шында башка, орун-даа чоң, Чондан башка хайыралыг өңүнү-даа чок. Ачы-дуза, чагай херен күзөңүзөң, Алыс шыны, алдар-адын, сагынызча — Чүгүлүг күзөл, чырын бодап, Шүлүктөрдө сестер сабын чоңга өргү!

Чогаалчы чедишкINNERНИН КҮЗӨП КААЛЫ

Олег Одербеесвиз Сувакпийтин баштайгы чогаалы 1942 чылда парла-далга көстүп килгезилген. Оң шү-лүктөринин чымыды номнары «Өөрүшкүнүң ыры», «Бичин өнүккү-леримге», «Найырал» деп аттар-биле Тываның ном үндүрүр чөриге үнү-лүгөн. Олег Одербеесвиз — тыва ур-луктары база бир ымак чогаалчы.

Амгы үезде ол калдыг чогаалдар бижип турарын база Тываның чогаал-чыларынын ам удаас болур съезди-нинде калдык-кандыг чүдүлдерин манап турарын чугаалап көөрүн «Шынын» корреспонденти оон дилсөн.

Тун дег динчи, узун чамың, Турум-бедин сыныңны-даа утгай чөр мен. Навон аттыг театр чаны Найыралын фонатынга Сериктедил, чөкөк чытпап, Сеткилмең хөвөрөңгү өрдүсү чөп, «Ынан-тыр мен, чуртталга» деп Ындыг бодал сөгөштээң бис. Ыччалза-даа найыралдың Ылан күштүүн сен-даа, мен-даа билеп өрдү.

— Амгы үезде ырлар сөстөрү бижип турар мындыг кизи мен. Олар-нын теманы бистин калгачкык өрес-кандыр совет космономтарымысты дугайы, айже ужулушкун болгаш база аваныг-кашпай спортчулар-бистин хөй-инити корум-чүрүмүзү-түг камгалакчылар шагалдаар, улусчу дужинтер дугайында. Тыва-нын байлаанын дугайында «Черин номчукчулар» деп тоодугуру-шү-лүлдөдү бижип турар мен. Школа назын четпез бичини номчукчулар-га бижөөн шүлүктөрүмни чыгаш, Тываның ном үндүрүр чөриге ду-жаадым. Бо чылын сатира болгаш шоодуг чогаалдарын бижирини чо-гаалчы панамыда кирген.

Моон алаанда О. О. Сувакпийтин чаа шүлүктөрүн парладымыс.

ААЗАШКЫН
Ийи чөп сөптөр планымын — Ийи чүс хуну үндүрүр мен — деп, Апрельде берилкенин Азаашкынын канчалдык че? — Хайлыг чүве, найын шыдаар,

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

Улус иктен индиктерин Нампап, билер аларын бис, Ужурчу чөпө тыппас-тыр мен! ЧИЛИ ЧИГЕНИН БИЛБЕС

Коммунизм бажымындан Көңүр калгып чөдип илгеш, Орунунуң мырдыва Онталдыр-ла барып дүшкен.

Хазы найган, шала дүрөң: — Нампап баарың, думнам? — диген.

ГСЧП-НИН VI СЪЕЗДИЗИНГЕ СЭКП ТК-НЫН ТӨЛЭЭЛЕРИНИН БАШТЫҢЫ СЭКП ТК-НЫН БИРГИ СЕКРЕТАРЫ ЭШ Н. С. ХРУЩЕВТУН ЧУГААЗЫН ДЕЛЕГЕЙНИН ХӨЙ-НИИТИЗИНИН КАНЧААР КӨРҮП ТУРАРЫ

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

ПРАГА. (СЭТА). Германиянын Социалистик чыгыс аай партиясынын VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазы Чехословакиянын парламанынын кол төмөндө болуп турар. Солуннар Н. С. Хрущевтун чугаазын бүтүнү-биле азы оң тодоргай допчулалын баа оюн чуратат уруг эгелер-биле парлал турар. Тайын дээр демисел социализм дээр демиселдин бирги чертегин негеделин апарган дээрин «Руде право» солун демделген.

БОЛГАРИЯ

СОФИЯ. (СЭТА). ГСЧП-нин VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазын тайын болуп социализм дээр демиселге чак чугаа салышкын кылдыр болуп улуг үнелеп көрүп турар. СЭКП-нин төлөөлөрүнүн баштыгынын чугаазынын ужуз-дузазын үчүл дээр, айтырмын тоды-биле тургусканын, оларын шиптирлээринин буттук оруктарын тыпканын, азы бүтүндөй болуп социализмдин баштабынын, кичи төрөгетенин депшилегенин болуп четкелтишкенин чырыктыктын орун ол чугаазын бергенине болуп деп «Работническо дело» солун демделген.

«Отчествен фронт» солунунд бижип турары: Н. С. Хрущевтун чугаазында амыг үенин чугаа айтыр-гыларынын марксистичендичи ханы анализин кылдырган.

Софиянын төп солуннары Н. С. Хрущевтун чугаазын бүтүнү-биле парлал үндүргөн.

ПОЛЬША

ВАРШАВА. (СЭТА). Польшанын хөй-ниитизинин, парламанын, радиоунун болуп телевидение-нин кичэенгеи ГСЧП-нин VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазынын улганган. Солуннар Н. С. Хрущевтун чугаазын болуп ГСЧП-нин VI съездинде ажалынын дугайында материалдарын улуг эгелер-биле парлал турар.

Н. С. Хрущевтун чугаазын бүтүнү-биле парлал үндүргөн «Трибуна людэ» солунунд демделгени: бо чугаа чугаа ГСЧП-нин VI съездинде киржишкенин азы, харын база бүгү делегейнин кичэенгеини төүндө турар. СЭКП ТК-нын Бирги секретары, ССРЭ-нин Министрлер Чогуулунун Даргазы бодунун чугаазында чүгө делегейнин амыг

РУМЫНИЯ

БУХАРЕСТ. (СЭТА). Германиянын Социалистик чыгыс аай партиясынын VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазы Румын Улус Республикасынын хөй-ниитизинин улуг сонугура-ны болдурун. Бухарестин бүгү солуннары ол чугаазын тодоргай допчулалын парлал үндүргөн.

ГСЧП-нин VI съездинде СЭКП-нин төлөөлөрүнүн баштыгынын чугаазынын допчулалын радио-биле каш удаа дамчыткан.

ВЕНГРИЯ

БУДАПЕШТ. (СЭТА). ГСЧП-нин VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазынын допчулалын радио дамчыттыр дамчыткан үезинде оңу бүгү Венгрия диннаан. Төп солуннар ол чугаазын бүтүнү-биле азы оң тодоргай допчулалын парлал үндүргөн. «Непасабадшаг» солунунд эгезинде демделген турары: тайын дээр демисел социализм дээр демиселдин чугаа негеделин болуп, Н. С. Хрущевтун болуп Вальтер Ульбрихтин фото-чуратканы солуннар парлал үндүргөн. Н. С. Хрущевтун чугаазында аң чугаа чүгдөдүн «Непасабадшаг» оңалап айтып турар.

ЮГОСЛАВИЯ

БЕЛГРАД. (СЭТА). ГСЧП-нин VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазын чугаа болушун кылдыр Югославиянын парламаны үнелеп көргөн. Бирги арыштарында чугаазын тодоргай тайылбырын бербишаан, «Борба» биле «Политика» солуннарын демделгени болза: Н. С. Хрушев делегейнин амыг аң чугаа айтырларын тургускан.

Социалистик Югославия дугайында Н. С. Хрущевтун чугаазын чүгдөдүн Югославиянын хөй-ниитизин база улуг күзөл ханышкынын-биле уткаан.

КАР

БАНР. (СЭТА). Германиянын Социалистик чыгыс аай партиясынын VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазында хамааршын Мурнуу-Африка Республикасынын африка национал конгресинин Африка ассоциациянын Канраде турар төлөөлөкчизи Циалеонун демделгени: «Совет Эви-

леи национал хамааршпас чорук дээр демиселдин турар улустарын талаанына туруп келген, түрүп-даа турар болуп турар-даа дээр дугайында Хрущевтун демделгени Африканын, Азиянын болуп Латин Американын бүгү улустары байыр чедир дээринге бузурар мен. Совет Эвилели болуп социалистик өске-даа чурттар хостагалыг шимчээшкенине кайы хире ролду ойнанган, кул чоруктук колониялицини кичини бодунан чоокта чак ап оңтапкан чурттарга олар кайы хире дузалалчыны көргүзүп турарын билдирис. Берлинге Хрущевтун чугаазы тайын дээр, улустарын национал хостагалыг дээр демиселге Совет Эвилелинин тодоргай тургунуну база бир бадыткалы болуп ол тургуну бистер шутушус эки билдир болуп бүтүнү-биле дөткөп турар бис».

«Дейли экспресс» солун чугаазын дугайында бодунун дымнадын «Хрушев дайын талаалкчыларын баш удур сагындырды тур» деп эгелер-биле парлал, «150 минутта болуп кайгамчык чугаа-дыр» деп бижөөн. Редакция чүгүңгө ол чугаага байыр чедирбишаан, «Кремлевский реалист» биле «Дейли экспресс» солуннарын демделгени: «Бо чугаа идегелдин барындааын делегейге берген».

ЯПОНИЯ

ТОКИО. (СЭТА). Премьер-министр Хрушев Кариб далайга кризистин үезинде бодунун көргүскени угаа-зында болуп сагыш човаргы чоруну база катал көргүстү дээрин «Асахи» деп салдары япон солун, ГСЧП-нин VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазын тайылбырла-шаан, бижөөн. Н. С. Хрушев делегей коммунистич шимчээшкенин, коммунистич чурттарын сүрүй катышкышынын болуп чыгыс азын камгалап турар-дыр деп солун демделген.

Куба болушкунуарын үезинде Совет Эвилелинин премьер-министри Н. С. Хрущевтун алган хемчегелери, а ол ишкан тайын кожа-хелбө догунаашкынын шугунун боттандыр керектин талазы-биле оң удаа ынайгы күженишкенини беди-биле үнелеп көрүп турар бис деп Япониянын социалистик партиясынын делегей килдинин эргектегизи Вада демделген. Радио-актив дугунаашкынын шугунун боттандыр керектин талазы-биле оң удаа ынайгы күженишкенини беди-биле үнелеп көрүп турар бис деп Япониянын социалистик партиясынын делегей килдинин эргектегизи Вада демделген. Радио-актив дугунаашкынын шугунун боттандыр керектин талазы-биле оң удаа ынайгы күженишкенини беди-биле үнелеп көрүп турар бис деп Япониянын социалистик партиясынын делегей килдинин эргектегизи Вада демделген.

АНГЛИЯ

ЛОНДОН. (СЭТА). Германиянын Социалистик чыгыс аай партиясынын VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазында тайынга болуп тайын кожа-хелбө догунаашкыны угаалышкын англи хөй-ниитиге тады боддалы болдурун. Солуннар Совет чазактын баштыгынын чугаазын оң улганышкынын демде-

левишаан, оңу чугаа делегел кылды үнелеп көрүп турар. «Дейли экспресс», «Дейли телеграф», «Файншпил таймс», «Гардиан» солуннар Н. С. Хрущевтун чугаазын кол редакция чүгдөлөрүнө чырыткан. «Таймс» биле «Гардиан» солуннар кол арыштарга чак чүгдөлөрүн дугайында дымнадыларын парлал үндүрүрү-биле кады чугаазын тодоргай допчулалын иштиги арыштарына парлаан.

«Дейли экспресс» солун чугаазын дугайында бодунун дымнадын «Хрушев дайын талаалкчыларын баш удур сагындырды тур» деп эгелер-биле парлал, «150 минутта болуп кайгамчык чугаа-дыр» деп бижөөн. Редакция чүгүңгө ол чугаага байыр чедирбишаан, «Кремлевский реалист» биле «Дейли экспресс» солуннарын демделгени: «Бо чугаа идегелдин барындааын делегейге берген».

«Дейли экспресс» солунунд Берлинде корреспондентизинин, Совет чазактын баштыгынын чугаазын тайылбырлавышаан, бижөөн болза «орус ууртукчу кадык бодалды айтып турар политиктиг ууртукчу кылдыр бодун көргүскөн». «Дейли телеграф» солунунд корреспондентизи Блейк Бейкер болза Н. С. Хрущевтун «атомун дуйыннын эптеш чок уурдангычы» деп аздан. «Дейли мейл» солунунд корреспондентизи Джордж Байн бодунун дымнадынын баштайгы сөзүгө Хрушев «бодун тайынды-биле быжыг холбаштырган» деп бижөөн.

ГФР

БОНН. (СЭТА). Барынын Германиянын бүгү парламаны ГСЧП-нин VI съездинде Н. С. Хрущевтун чугаазынын дугайында отчеттары аң кысык чертегине парлал үндүргөн. Дыка хөй солуннар Совет чазактын баштыгынын фото-чураткын парлал, оң чугаазын аажок улуг сонугура-биле манал турганын демделген турар.

«Нейе Рейн-цейтунг» солунунд демделгени чүл дээр, Н. С. Хрущевтун чугаазында «бузурар чоруктук өзүзү сиңикчээр». Ийн азы чыгыс герман күрүнө-биле тайын керээдин чарар чорук, чегеленишкенин дүжүр дугайында өңөн биле бала-рынын чүктүн аразынга дугурууга-нын баштайгы бетелкели болуп дээрин Н. С. Хрушев айткан деп солун бижөөн. Ол-ла солунунд бижөөн болза «өң чугаазын бүтүрелдин болуп угаауууу дымнадып турган».

«Франкфуртер рундшау» солунун айтканын-биле алырга, «Н. С. Хрушев тайын кожа-хелбө догунаашкынын политиказын база каттал бадыткаан».

ТОГОНУН ЧАА ЧАЗАА

ПАРИЖ. (СЭТА). Африканын Того Республикасына чуртуну президентизи Николаас Грюницкийге баштаткан түр чазакты тургускан. Моон-биле кады Грюницкий даштыкы керектер министрания, иштиги керектер министрания болуп национал камгалап министрания албан-дузалгалерин күүсөлип турар.

Грюницкийнин меделгенин өзү-гаар алырга, Тогодун түр чазазын кол сорулгаларынын бирөөн болза чуртка хостуг солгуданын белеткээр болур.

Николаас Грюницкий (Тайылбыр)

Николаас Грюницкий 1913 чылдын апрель 5-те Атакан хоорайга (Топ Того) төртүнгөн.

Францияга артемини чедип ап, Парижде хөй-ниити ажалдарын дээр училдешин дооскан. Төзөн чуртунга чанып келген, Грюницкий административнын чамдык харыс-салгалыг албан-дузалгаларына ажалдап турган. Делегейин ийги дайынынын үезинде Францияга чоруп тура, уурдангышынын шимчээшкенине киришкен. 1951 чылда Национал хуралдин депутатизи солгуттурган. Грюницкий — Французтар-биле дем каттыштырып турган күш-ажалын депшилегил партиясынын үдөзлекчилеринин бирээзи.

1956 чылда, кажан Того автономну республиканын өзү-чурумна алганда, Грюницкий баштайгы тогу чазактын премьер-министри болган. 1958 чылда парламент сонгудалынга «Тогодун чыгыс өңини комитет» деп партиянын тилээин-биле холбаштыр бо албан-дузалдан ол үндөн. Ийнчаарда ол партияны Сильванус Олимпие баштап турган. Сонгу Тогодун баштыкчыларынын болуп чонуну эвилели-биле Тогодун депшилегил партиязынын каттышканын сонда Грюницкий «Тогодун чонуну демократтыг өвилел» деп партиянын оппозицияныга турган ууртукчуларынын бирээзи болуп берген.

1958 чылда Грюницкий Дагомеже хоргудаашкыне чорупкан болуп сөөлгү үеге чедир аңаа чурттап турган.

Шериг эргилдиз болуп сонда Грюницкий Тогога өз чанып келген болуп даштыкы информс агентилдердин дымнадып турары-биле алырга республиканын түр президентизи болуп чазазын баштыкчы оң болган.

бын шериг мш чыдалыг кире хаалып келген, Самбажыкка ужурамып келер.

САМБАЖЫК: Көрүп тур мен!

БЕЛЕК: Бичаарга бээр, боже туруп а! (Урундай, Алдай-оол, Салмажык, Чичиңи база Талайкы суглар чедип келерлер. Салмажык бажын шарып алган болур).

САМБАЖЫК: Балыглап кагыды бе? Дыка бе?

САДЫЯЖЫК: Чок, шоолуг эвес, бижик балы-дыр ийн. Харын бо Талайкы шарып берди!

САМБАЖЫК: Ам мындай-дыр, иштер! Эш Алдай-оол моюн чоруну.

АЛДАЙ-ООЛ: Кайнар?

САМБАЖЫК: Сен чуртудче чанар сен, анза баргаш, бистин хоргалаар черишчи?

АЛДАЙ-ООЛ: Дунмаз каңга бо-рашын турда, дунмаз каңкаш баарга кайы боор? Чок, мен силерин-биле кайы турар мен, кичи ийн одбес, чыгыс өлүр чүе болгай!

САМБАЖЫК: Бизде-дыр, чө, мен эжымна, ошуну (оңу кускакташ) чө чүл, ажына бериле бе?

АЛДАЙ-ООЛ: Чок, кайы ажына бээр мен аа.

САМБАЖЫК: Ам мындай эвеспе: маңа манал тургаш, кызыл хол-биле көржүр мен. Диннап көрүрелден: боо дээки чиккен, оларын ок-чөөзү база төнгөн-дыр. (Быт-шымчээ чокушкап келер). Белег турнар! А силер ам дээринде маннар чаштыга берияр. (Урулар өз бээрлер, эрлер ол черинге артар. Амбын шериги мырнай чокшудал келген алжырар).

УННЕР: Аргалы-ла болза диртегитуткудан алыры боозар силер! Бис билей бе аа, дээрли! А бир эвс талаар болза!—Талаар деп чө турбас!

САМБАЖЫК: Белегин аа! Чө, мен Алдай-оол-биле маңа турар. Силерлер шак бо кызгага турарар! Кажан бергелен келгенде, чүкүңгө өртүн өз шаптар эвеспе. Че, барыңар! (Өөрү үе бээр).

АЛДАЙ-ООЛ: Эге-ле куруг холдарыг кончууусту аа, оола-чааар-даа!

САМБАЖЫК: Ажыраб, харын дээр астып ал. (Электерин астып турар).

АЛДАЙ-ООЛ: Кызыл күш-биле болза, барыктыг оң. (Ол черинге кээп дүжөр).

САМБАЖЫК: Алдай-оол, Алдай-оол! Каңчал баарын? (Алдай-оолау тургуп турар).

АЛДАЙ-ООЛ: Балыглапты, эжим. Ма, бижек. (Улуг бижеш ушуп бээр. Далаан оңу алгаш баар. Ам-бын шериг мш чыдалыг кире хаалып келген, Самбажыкка ужурамып келер).

ШЕРИГ: Сен кым сен? (Чыдазын арнып кээр).

САМБАЖЫК: Адыр, дунмам, далашша.

ШЕРИГ: Дунмам?

САМБАЖЫК: Мени Самбажык дээр. Че, бээр кел, чугалажык.

ШЕРИГ: Чугалажык! (Чыдазын черге салып кааш, сезиктин кончук чедип кээр).

САМБАЖЫК: Ийе, чугалажык, дунмам, Сен кортпа, Мен сенээ легбес мен.

ШЕРИГ: Кайы, менээ легбес сен бе?

САМБАЖЫК: Сени билип тур мен. Мен ыкшак самдар оол-ла-дыр сен, ийн самдар канчал орбарлажык боор?

ШЕРИГ: Шынап-ла... (Самбажыкка чедип кээр, Койнаа бир эштин кире хаалып кээр).

КОЙНАА: Боола!

ШЕРИГ: (Боозун шыгай бээр).

ООЛ: (Самбажыкты дуй тургускаш): Боозула, боозула! Ол бистин... (Боо өткен сонда оол кезип дүжөр. Самбажык оолау чере чыттырган, ийн бижеш ийн холга туткаш кончу сүргей кыны берген, Койнааже уурал кел чыдар. Шериг корташ, боозун октапкан, үе болур).

КОЙНАА: Самбажык дээр сен сен бе? (База бижеш тууду алыр).

САМБАЖЫК: Ийе, мен мен—Самбажык!

КОЙНАА: Бизде-дыр, Самбажык, билип аа. Мээң мурунуга ийн холуң күлүп туткаш ошуроп бер! Сээн бажыны кезип алгаш, Улаастайнын чанын сайындага белек кылдыр өртүң, тос карактыг тогуе кудуруу олага-биле шаяндай! (Бир буалдан чыдалыг шериг келди чедип келер. Ол үеде Чичиңиж болза оон ийниден келди чедип келсе, черде чыдала ап чыдар арызында Койнаа биле шериг Самбажыкка халлап эгелээр. Самбажык бир холу-биле чыдалан туткаш, бижектиг холу-биле Койнааны үргүдүп турар. Чү-лаа болза ийн кижэ Самбажыкты бергеледиң келер. Самбажык ийн кичини бижектиг холдарындан сегирин алгаш, чүгө бодунга чедирбей турда, Чичиңиж шеригже чыдалыг халда эгелээр Шериг багыны кончук дезип үнүлтөр. Чичиңи оңу сүрүп үнүлтөр).

САМБАЖЫК: (Койнаанын бижеш билаал алгаш): Танды, Тывазыңдык бугу чоңуну бажын куш кудурууга, садык чиринярын кажан-лаа чөпшөөрөс мө, (Чоок чере боо лө-



Күрүнө албан черлеринин профвилелинин Кызыл хооркому шимдирчилеринин маргалаанын эртирер турар. Ийн киржиң турар 14 шимдирчыл хөл-шымдирчыл талазы-биле разряд чок кичи чок. Маргалааның эгезинден эгелээш, бирги разрядчы Зырянов 9 кичини уткан, бир кижиге уттурган мурун чоруп турар, Ушкун разрядтын шимдирчилер А. Давла, Д. Лешешкин олар база бир-бир кижиге уттурган, 9—9 сайнарыг, Зырянов-биле лең чоруп турарлар. Маргалааның төңүзүңге чедир үш салгылар арткан.

ЧУРУКТА: Д. Лешешкин (солгай талазында) хоочун шимдирчачы Б. Токарев-биле ойнап олар.

Фотоу И. ЦЕЛИЩЕВИИ.

Совет кижилер ыңдыг И. Тимофеевтиң маадырлыг чоруу

НИРОВОГРАД. (СЭТА-нын корр.). Бичиңи уруун кунспант алгаш, Знаменка суурга пассажирлер поездин манал турган херезмен кичи бодунун чанынга турган дөрт харыг оңуну можаанда бараан сөөртүр поездин оруунче чүгүрө бергенин эсербейн барган. Кажан бараан сөөртин поезд шимчей бергенде ол херезмен бодунун оңунун поездинин дугуйларынын мурунда ол-бо талаже чүгүрер азын тыптайн, алгырып турганын эсерип каан.

Оолдун иези алгырыпмаш, холда туудуп турган уруун сала калыш, оңунга дузалары-биле чүгүрүп каан. Ол үеде чүгүрүп келген эр кичи оолдун иези мырнай дугуйга бастырып бергенде оңун ийиче умур идилеш, боду дыка азаангыры-биле поезд азданче шурай берген болза оолду черге чышыр басылкан.

Эң сөөлгү вагон эрте бергенде деми маадырлыг кичи оолду тургузуп келгеш, оң азын айтыргаш:

— Авазыңың сөзүн дыңнавакка айыылга таварып болур, моон сонгаар ыңчанма!— дээр.

Оолдун иези дөнгө харентиг ол кичини үр-ле үениң иштинде кунжатал, өөрүп четтиргенин илередиң турган.

Ол маадырлыг чоруну Знаменканың тудуг эргелелин ажалданчызы Иван Антонович Тимофеев кылган. Ол — Совет Армиянын хурзаленинден чоокта чак халашкан, курулар офицери, Харьковтун политтехникитин институтунун Нирогоград филиалында заочно өөренип турар.

Өвүр—Ленинград

Республиканын Өвүр районунун Сагыда буругу үенин бажырындан казып тыпкан доорбашты Ленинградта чедир берген. Ол доорбаш чер иштинге 2400 чыл иштинде чыгса-даа, бичиңи-даа үрелбөөн болуп турар. Оңу Ленинградтын археология институтунун Салн-Тыва экспедициясынын амыдакчылары казып тыпканын.

Бистин арага чедир IV-V чүс чылдарда скиф үезинин кижилерин хөржүрлөдөр чери какаш, оң иштинге улуг доорбаштардан ийн казып тыпканын.



Бегин республикага шовар буудтардыг хун болур. Хар чабгас. Хат кошкаш. Агаарын температурасы: республика — 29—34, а Кызылта — 32—34 градусус болуп.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

КИНОТЕАТРЛАРГА ЯНВАРЬ 20-ДЕ

«НАИПАРА»: «Халгуг оолдар» 10, «Наптан Грантынин уургалары» 12, «Гусар баллаады» 2, «Нуаа сөөлүндө» 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Чүгө ам эвес» 10, «Чалбыштыг чылдарын тоожуу» (делгем экранын) 11.15, 1.15, 5.15, 7.15, «Океан ыңдындан ыры-биле», «Чалбыштыг чылдарын тоожуу» (делгем экранын) 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕП»: «Шугунмалчан рейс» 10.30, 2.30, «Дашта чечен» 12.30, «Бис—вундеркиндлер бис» 6.30, «Солдаттын огулу», «Бис—вундеркиндлер бис» 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Дагларда застава» 11.15, 1.15, 5.15, «Уш мушкетер» (делгем экранын) 3.15, «Леди Гамильтон» 7.15, «Полка команданын», «Уш мушкетер» (делгем экранын) 9.15 шактарда.

ЯНВАРЬ 21-ДЕ

«НАИПАРА»: «Чеди аңаачик» 10, 12, «Чак аттрацион» 2, «Шериг хөгжүм» 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Наптан Грантынин уургалары» 11.15, 1.15, «Нуаа сөөлүндө» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕП»: «Аас-нежитиг бол, Ани!» 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Хайгылычтын эрес чоруу» 5.15, 9.15, «Дашта чечен» 3.15, 7.15 шактарда.

САМБАЖЫК

(Төңчүзү, Эгези 3-кү аринда).

КОМБУЛДАЙ: Ой, акым Самба (Тургунуң бедичине үе маңааш), бо бир кижэ шаап олу.

САМБАЖЫК: Кайла баады? Бээр кел чор бе?

КОМБУЛДАЙ: Белек ыкшак, оон сонда база бир кижэ! А-а-а! Кижэ деп чүвөңд хөйүн, аңа-ла хову сынас!

САМБАЖЫК: Карак албайн коруп тур. Шутуңнар белеткениер! Ма, бо боону тууду а! Урундай кайда баады! Урундай, Урундай! (Урундай чедип кээр).

УРУНДАЙ: Чүл, акым, чүү улус боор, бистин өөрүсү ирги бе?

САМБАЖЫК: Ма, боону тут! Белег турдуар!

КОМБУЛДАЙ: Кошкендей, Кошкендей!

УРУНДАЙ: Боолажымыс ол бе? САМБАЖЫК: Белег турдуар! (Урундай тургаш үе халым, Белек кире манал келер).

БЕЛЕК: Ал болган-дыр бис, өөрүстү тууду аңаа-дырлар. Өөлөд дугарын салып алгаш барган-дыр. Оручка Семис кадыга ужурамы берим.

САМБАЖЫК: Дажыма суглар кайла? Олар кайла?

БЕЛЕК: Оларын сон тургаш туткаш.

САМБАЖЫК: Чок, мындай турбас! Бизде болбас! Олар улуг холуга кирбес, олар чедип кээрлер! (Кончуу сүргей апарган ол-бо салып турар. Семис кады кирип кээр).

САМБАЖЫК: Күжүр оолдары! Күжүр оолдары, моон доп-дордону чорунар! Дажыма суглары өч чанынга харга чаштыдын чыткан шериглер Дааны өңөнд ону тууду алгаш үнүп оларда, сон тургаш тууду алган, ам бээр кел чорлар, моон дордан чорунар, оолдарымы!

Бээр мен! Кажан-бир шагда Самбажыктын азын адай бээрлер бар апаар үе келер! Чок-чок-чок! Черле ыңдыг болбас, олар чедип кээрлер!

САМБАЖЫК: Күжүр угам, ачылмы авам, мени өршө! Мени авам ыкшак кускакташ, мээң хорөөмин дымнаалап көрөм, аздан-өкжөн кайы хире долган-дыр! (Калайын кускакташ). Ах, багай авамны мынчаар кускактап чораш өзү дорукжаң-на болбай мен, ам бөгүн бо-ду-р. Эй, угам,